

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 7/2013 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin (unionipetosdirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 21 päivänä toukokuuta 2013 lähettänyt lakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten jatkokirjelmän 1. OM 16.05.2013 asiassa U 57/2012 vp eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin (unionipetosdirektiivi).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Sanna Mikkola, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Antti Simanainen, sisäasiainministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— valtiovarainministeriö.

Viitetieto

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon LaVL 9/2012 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi

Euroopan unionin komissio on tehnyt ehdotuksen direktiiviksi unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin. Direktiivillä on tarkoitus korvata vuonna 1995 tehty yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskeva yleissopimus ja siihen myöhemmin liitetyt pöytäkirjat. Direktiiviehdotuksella korvataan myös komission vuonna 2001 antama direktiiviehdotus yhteisön taloudellisten etujen rikosoikeudellisesta suojaa-

misesta. Suomi on saattanut yleissopimuksen ja siihen liittyvät pöytäkirjat kansallisesti voimaan.

Direktiiviehdotus sisältää säännökset unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvasta petoksesta sekä petokseen liittyvistä muista unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavista rikoksista, kuten rahanpesusta, lahjonnasta ja varojen väärinkäytöstä. EU:n taloudellisiin etuihin kohdistuvalla petoksella tarkoitetaan sellaista tekoa, jonka seurauksena unionin tulot vähenevät tai sen menot lisääntyvät oikeudettomasti.

Direktiivistä on tarkoitus saavuttaa yleinen lähestymistapa kesäkuussa pidettävässä oikeus- ja sisäasiat -neuvostossa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu yleisesti ottaen myönteisesti direktiiviin, jolla pyritään yhtenäistämään unionin taloudellisten etujen suojaamista koskevat rikosoikeudelliset säännökset. On tärkeää, että EU:n taloudellisia etuja suojataan yhtä tehokkaasti kuin jäsenvaltioiden taloudellisia etuja ja että väärinkäytöksiin puututaan useilla erilaisilla keinoilla, joista rikosoikeudelliset keinot ovat osa. EU-varoja koskevan unionin politiikan tehokkaaksi suojaamiseksi tarvitaan myös rikosoikeudellisia keinoja.

Direktiivin suurimmat kysymykset ovat liittyneet rikosoikeudellisia seuraamuksia koskeviin ehdotuksiin. Neuvotteluiden kuluessa ehdotukset vankeusrangaistusten vähimmäistasoista on poistettu. Myös komission ehdotukseen sisältynyt ehdotus kymmenen vuoden enimmäisrangaistuksen vähimmäistasosta silloin, kun teko on tehty järjestäytyneessä rikollisryhmässä, on neuvotteluiden kuluessa poistettu. Valtioneuvosto pitää tätä kannatettavana. Neuvotteluissa on vielä avoinna kysymys vakaviin tekoihin liittyvästä enimmäisrangaistuksen vähimmäistasosta. Valtioneuvoston kannan mukaan EU:ssa tulisi tehdä sellaista rikosoikeutta, joka voidaan ot-

taa osaksi kunkin jäsenvaltion rikosoikeusjärjestelmää. On tärkeää, että EU:n rikosoikeudessa otetaan riittävästi huomioon yksittäisen jäsenvaltion rangaistusasteikkokäytäntö eikä vaaranneta rikosoikeusjärjestelmien johdonmukaisuutta. Toteutuessaan komission ehdotuksen sisältämä viiden vuoden enimmäisrangaistuksen vähimmäistaso tarkoittaisi rangaistustason nostamista neljästä vuodesta viiteen vuoteen. Tällä olisi kielteinen vaikutus Suomen rikosoikeusjärjestelmän sisäiseen johdonmukaisuuteen, sillä neljän vuoden enimmäisrangaistustaso on vastaavatyypisissä teoissa yleisesti käytössä. Mainitun perusteella Suomi tukee neuvotteluiden loppuun asti rangaistustason alentamista. Kuitenkin, jos Suomi jää kysymyksen osalta selkeään vähemmistöön ja yleisen lähestymistavan saavuttaminen jää Suomesta kiinni, voidaan viime kädessä neuvostossa neuvottelutilanteen sitä edellyttäessä hyväksyä myös viiden vuoden enimmäisrangaistuksen vähimmäistaso. Vanhentumista koskevaa säännöstä on neuvotteluiden kuluessa täsmennetty muun muassa siten, ettei direktiivi enää sisällä vanhentumisajan katkeamista koskevia velvoittavia säännöksiä. Myös virkamiehen määritelmää on täsmennetty siten, että ehdotus vastaa pääosin yleissopimuksen mukaista määritelmää. Valtioneuvosto pitää ehdotuksia kannatettavana.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Euroopan unionin komissio on tehnyt ehdotuksen direktiiviksi unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin. Direktiiviehdotuksesta on tarkoitus saavuttaa yleinen lähestymistapa kesäkuussa pidettävässä oikeus- ja sisäasiat -neuvostossa.

Lakivaliokunta on aiemmassa lausunnossaan (LaVL 9/2012 vp) todennut, että direktiiviehdotuksen suurimmat kysymykset liittyvät rikosoikeudellisia seuraamuksia koskeviin ehdotuk-

siin. Ehdotetut rangaistustasot korottaisivat toteutuessaan eräiden rikoslaissa säädettyjen törkeiden tekemuotojen vähimmäis- ja enimmäisrangaistuksia. Lakivaliokunnan mukaan direktiiviehdotuksen jatkoneuvotteluissa tuli rangaistusasteikkoja määriteltäessä ottaa huomioon niiden suhde jäsenvaltioiden muista rikoksista säädettyihin rangaistuksiin. Lisäksi valiokunta muun muassa katsoi, että jatkoneuvotteluissa olisi pyrittävä selventämään vanhentumista ja virkamiehen määritelmää koskevia artikloita.

Saadun selvityksen mukaan neuvotteluissa on otettu huomioon valiokunnan aiemmassa lausunnossa esitetyt näkökohdat ja ehdotettu sääntely on neuvottelujen kuluessa kehittynyt Suomen kannalta perusteltuun suuntaan. Kaiken kaikkiaan Suomen kannat on huomioitu erittäin hyvin.

Rangaistusasteikkokysymyksissä on päästy Suomen rikosoikeusjärjestelmän lähtökohdat hyvin huomioivaan kompromissiin. Erityisesti lakivaliokunta panee positiivisena asiana merkille, että alkuperäisessä ehdotuksessa ollut vähimmäisrangaistuksia koskeva sääntely on poistettu. Edelleen rikosoikeudellista vanhentumista ja virkamiehen määritelmää koskeva sääntely on kehittynyt sellaiseksi, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa ei aikanaan tule periaatteellisia ongelmia.

Valtioneuvoston selvityksen mukaan neuvotteluissa avoinna on vielä eräitä unionipetosta koskevan 3 artiklan ja muita kriminalisointeja

koskevan 4 artiklan soveltamisalaan liittyviä kysymyksiä, mutta Suomen kannalta näihin ei sisälly merkittäviä ongelmia.

Direktiiviehdotuksesta on poistettu myös komission ehdotukseen sisältynyt ehdotus kymmenen vuoden enimmäisrangaistuksen vähimmäistasosta silloin, kun teko on tehty järjestäytyneessä rikollisryhmässä. Tämän osalta nyt ehdotetaan, että kyse olisi ankaroittamisperusteesta. Lakivaliokunta pitää tätä tarkoituksenmukaisena. Tähän liittyen lakivaliokunta kuitenkin painottaa, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa on varmistettava, että järjestäytyntä rikollisuutta koskeva rikoslain sääntely toimii myös käytännössä.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Anne Holmlund /kok
jäs. James Hirvisaari /ps
Arja Juvonen /ps
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vas
Jaana Pelkonen /kok

Arto Pirttilahti /kesk
Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /vihr
Kari Tolvanen /kok
Ari Torniainen /kesk
Peter Östman /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Matti Marttunen.